

Historien bag

Søndergade 45 Viby

I mange år var den sydlige ende af Vibys handelsgade Søndergade domineret af Knudsen og Tobiasens store købmandsgård med en facade over flere matrikler ud mod Søndergade. Oprindelsen daterer sig helt tilbage til tiden omkring 1890, hvor købmand Schrøder, Valore i 1885 køber en meget stor matrikel langs gadens østside.

Dette jordstykke strakte sig fra Lindevej og ud til distriktsjordemoderens bolig i Søndergade 59. Ret hurtigt efter frastykkede han to store parceller, Søndergade 41 og 43. På den ene parcel byggede han samme år "Fristed" til sin far, der havde været lærer i Dåstrup. Denne ejendom blev i 1917 afhændet til maskinfabrikant O.C.Poulsen, der byggede en fabrik ved siden

af ejendommen "Fristed". På den anden parcel byggede Ferdinand Hansen et malerværksted med beboelse.

Denne ejendom afhændedes i 1917 til malermester Hans Jensen, hvis søn Erik Jensen har medvirket til denne artikel.

Forretningen set fra Søndergade omkring 1942.

Knudsen og Tobiasen

I 1908 solgte han den efterhånden ret omfattende forretning til to svogre, der som uddannede kommis'er havde været ansat i forretningen. De drev foretaket videre under navnet Knudsen og Tobiasen.

Indgangen til butikken ca. 1970. Når der var indbrud, og det var der ofte, blev det nederste vindue til højre gerne slået itu, hvorefter man gik man den vej ind.

Knudsen flyttede med sin familie ind i den præsentable privatbolig beliggende ved siden af forretningen, medens Tobiasen byggede en villa på Ørstedvej lige bag ved Viby Brugsforening.

Tobiasen, der forud også havde drevet en omfattende handel med kreaturer, fortsatte livet igennem med denne sidebeskæftigelse, og det var ikke noget sjældent syn at se ind- og udladning af kreaturer over rampen ved Viby Station i forbindelse med denne handel.

I mange år derefter var Knudsen og Tobiasen en kendt og søgt forretning i et ret stort område omkring Viby, og man havde dagligt egne vogne i både Roskilde og Køge, ligesom man havde ugentlige landture

med både kolonialvarer og foderstoffer. Der var på det tidspunkt tale om hestevogne, og bag forretningen var der indrettet en hestestald med plads til flere spand heste. Man havde ligeledes stort hønsehold samt gæs og ænder, således at husholdningen, der var ret omfattende, på grund af det store folkehold, var selvforsynende. På loftet over laden fandtes desuden et stort dueslag.

En alsidig forretning

Hos Knudsen og Tobiasen – i folkemunde kaldet **Knold og Tot**, kunne man stort set købe alt, hvad en husholdning og et landbrug havde behov for på den tid. Sortimentet omfattede kolonialvarer, isenkram, støbegods og ovne, og inden for grovvarer havde man alt i korn og foderstoffer samt brændsel, petroleum, olie og benzin, ligesom man var leveringsdygtig i tømmer og trælast, sand, grus, cement og kalk samt dræn- og cementrør i

mange dimensioner. I foderstofafdelingen havde man eget mølleri, der i mange år blev passet af en møllersvend ved navn Peder Sørensen. Han boede i et gammelt hus på Lindevej 6, der ligeledes var ejet af købmændene. Porten til den del af foderstofafdelingen, hvor mølleriet stod, var meget rummelig – så rummelig, at der i krigens sidste år stod opmagasineret en stor skibsmotor fra B&W's motorfabrik i København.

Selv om der daglig færdedes tyske soldater gennem Søndergade, var det tilsyneladende kun de lokale borgere i Viby, der anede, hvad der gemte

sig i den store trækasse, der stod lige indenfor, da den fik lov til at stå uantastet krigens ud. Butikken var indrettet med udstillingsvinduer mod Søndergade, ligesom indgangen til butikken var derfra.

Personalet bestod af 2-3 kommis'er

og en lærling. Arbejdsdagene var lange – ofte 12 timer eller mere.

Personalet, der var på kost og logi, boede på et stort værelse i tilknytning til butikken, men selv med de lange arbejdsdage var der alligevel ofte energi til lidt sjov, og da dele af byens ungdom ofte mødtes her efter fyraften, kunne det godt gå livligt til.

Til højre for butiksindgangen havde købmændene et fælles kontor, hvor de havde hver deres skrivebord. Desuden stod der et stort bornholmerur samt et pengeskab. Det fortælles, at de to svogre ikke altid havde det lige godt med hinanden, men da de havde en klar arbejdsdeling, gik det alligevel. På den tid var det ret almindeligt, at man købte ”på bog” og så afregnede enten hver uge eller sjældnere. Dette foregik inde på kontoret, hvor alt stod noteret i den store hovedbog. Gode kunder blev budt sæde samt en cigar, og samtidig kunne man så udveksle lidt ”bysladder”.

Da de kunder, der købte korn og foderstoffer, ofte kunne komme til at skylde ret store summer, skete det selvfølgelig også, at gælden blev så stor at kunden ikke kunne betale, mens tid var.

Foderstofafdelingen set fra indkørslen fra Søndergade. I baggrunden ses den store tømmerlade. I skuret til højre var der udstilling af kakkellovne og andet støbegods.

Derfor var det ikke ualmindeligt at større købmænd derfor i kortere eller længere perioder var ejere af en eller flere gårde, som de havde overtaget som pant. Sådant var det også med Knudsen og Tobiasen, der bl.a. i en periode ejede "Langdyssegården" samt "Centralens Hvile" i Birkede.

I mange år ejede og drev de desuden "Den gamle gård" beliggende der, hvor nu Viby Lavpris har til huse.

Forretningens sidste år

Efterhånden som de to købmænd blev ældre, og byens andre forretninger tog deres del af kunderne, mistede den før så store købmandsgård delvis

Interiør fra købmandsbutikken omkring 1980.
På billedet ses købmand Elo Fischer og hustru.

sin betydning og i 1959 afhændede de to svogre forretningen til Elo Fischer, der med en enkelt medhjælp – en gammel møllersvend drev forretningen videre, indtil den helt ophørte 1981. På dette tidspunkt var bygningerne, meget medtagne, grundet manglende vedligeholdelse gennem mange

år. Ganske få år efter, forlangte kommunen de bygninger, der lå ud mod Søndergade, nedrevet på grund af nedstyrtningsfaren.

I dag er den store grund bebygget med parcelhuse, og den tidligere privatbolig, der undgik nedrivning, er indrettet med lejligheder.

Grundlaget for artiklen er samlet af en arbejdsgruppe under Ramsø Lokalhistoriske Arkiv i vinteren 2005 og nedskrevet af Leif Bo Poulsen.

Illustrationerne er fundet i Ramsø Lokalarkivs fotosamling.